DIN ISTORICUL CARTIERULUI GIULEŞTI[1]

de GHEORGHE VASILESCU

A vorbi despre trecutul unui cartier înseamnă a contribui la însăşi istoria oraşului din care el face parte, istorie ale cărei etape de dezvoltare urmează a fi surprinse de-a lungul veacurilor, pînă la deplina afirmare din epoca noastră socialistă.

Arheologie, documente medievale, hărţi şi manuscrise, ca şi lucrări din epoca modernă — toate urmează a fi utilizate, pentru a lega firul continuităţii de viaţă a Capitalei noastre, pe aria căreia se descoperă urme din ce în ce mai mult adîncite în străfundurile trecutului. Cu acest prilej, îndrăznim să spunem că monografiile de cartier n-ar satisface numai curiozitatea şi setea de cunoştinţe a cetăţenilor din acea parte a oraşului, ci ar fi în măsură să descifreze multe probleme de amănunt, care, toate însumate, ar proiecta un fascicul mai viu de lumină asupra întregii evoluţii a Bucureştilor.

Noi nu dorim decît ca, pornind acum la drum cu lucrarea asupra cartierului Giuleşti, să fim urmaţi şi de alte studii asemănătoare, asupra celorlalte cartiere de oarecare importanţă istorică din Capitala Patriei noastre.

* * *

Cartierul Giuleşti — cunoscut în trecut ca una din mahalalele-sat ale Bucureştilor — este aşezat în partea de nord-vest a oraşului, cu orientarea nord-vest sud-est.

Principala arteră de comunicaţie care deserveşte cartierul este şoseaua Giuleşti.

Pornind din şoseaua Basarab (azi şoseaua Orhideelor) de la vechea barieră de cale ferată cu acelaşi nume, şoseaua Giuleşti se desfăşoară de-a lungul căii ferate Bucureşti—Ploieşti, pe partea stîngă a acesteia, făcînd pereche cu cealaltă arteră principală a Bucureştilor, calea Griviţei, de pe partea dreaptă a aceleaşi linii ferate.

---

[1] Lucrarea de faţă a făcut obiectul unei comunicări în ciclul organizat de Muzeul de Istorie a oraşului Bucureşti (30.III.1966).

Dar, spre deosebire de calea Griviței, care este drumul de acces al unei bune părți din nordul țării, șoseaua Giulești rămîne și acum o arteră „înfundată“, care face legătura numai cu cele cîteva sate, complet izolate și ele, din nord-vestul Bucureștilor ; Giulești-Țigănie, Giulești-Sîrbi (înglobate astăzi în cartierul Giulești) și Rudeni.

Spre aceste sate mult depărtate în trecut de vechea Cetate de Scaun a Țării Românești, ducea un obișnuit drumeag de țară, trasat peste cîmp și nepietruit, pînă acum 35 de ani. Se numea „drumul spre Giulești“, ca toate celelalte căi ale Bucureștilor, ale căror vechi denumiri erau datorate satelor sau tîrgurilor spre care ele duceau : drumul Tîrgoviștei (actuala cale a Griviței), drumul Brașovului (denumirea anterioară a podului Mogoșoaiei, actuala Cale a Victoriei) : drumul Craiovei (denumirea podului și apoi a căii Șerban Vodă) etc.

Vechi urme de viață omenească. Ultimele două sate Giulești-Sîrbi și Giulești Țigănie, sînt ridicate pe terasele rîului Dîmboviței, ce se întind pînă în cealaltă vale a Colentinei. Între ambele cursuri de apă ce merg pe această porțiune aproape paralel, la cotul spre nord-sud al Dîmboviței și cel făcut de Colentina la Străulești, se găsește partea cea mai dens locuită din preajma Bucureștilor. Aici sînt situate satele : Dragomireștii din Vale, Rudeni, Giulești (Sîrbi și Țigănie). Terasa dintre cele două ape find înălțată și pusă la adăpost de pericolul inundațiilor a favorizat din cele mai vechi timpuri așezările omenești. De aceea au putut fi găsite aici unele din cele dintîi urme de viețuire de pe aria actuală a Bucureștilor.

O primă mărturie au adus-o săpăturile arheologice efectuate în cartierul Giulești, pe terenul I.C.A.S. (lîngă șoseaua Giulești, în dreptul străzilor Atelierelor Noi și Gorunului) cu care prilej au fost descoperite urmele unei așezări din perioada timpurie a epocii pietrii șlefuite.

Este vorba de o așezare nefortificată, situată în șes de-a lungul marginilor unei văi, din care s-au mai descoperit resturile unei locuințe de suprafață și două gropi de bordei.

Materialele găsite, ca și așezarea adăposturilor cu locuințe distanțate, îndreptățesc datarea lor în faza Giulești a culturii Boian.

Concluzia trasă de cercetătorul Eugen Comșa este că aceste descoperiri reprezintă „unul dintre primele capitole ale istoriei vechi a orașului București [1], care astfel poate fi împinsă pînă în prima jumătate a mileniului al III-lea î.e.n.“.

O asemenea concluzie este și mai mult întărită prin săpăturile sistematice făcute în anul 1962 de către cercetătorul Valeriu Leahu în sectorul Giulești-Sîrbi. La o depărtare de circa 200 m de ruinele mănăstirii Ipsilanti a fost descoperit un complex de locuire neolitică, din tipul de așezare numit „risipit“, adică locuințe puține și distanțate [2]. „Săpăturile arheologice de salvare au dus la descoperirea a trei lo-

---

[1] *„Săpăturile arheologice din sectorul Giulești“*, în „Studii și referate privind istoria României. Partea I-a. Ed. Acad., p. 305—306.

[2] Valeriu Leahu, *Cercetări arheologice în Giulești-Sîrbi,* în „Materialele de istorie și muzeografie“, 1962, M.I.B.

cuinţe, dintre care una este colibă de suprafaţă, iar două sînt bordeie, cu o adîncime de circa 1,25 m în pămînt".

Coliba de suprafaţă a fost construită dintr-un material lemnos uşor, nuiele şi crengi de copaci, pomostite cu lut amestecat cu paie, avînd vatra probabil în afara ei.

Ceramica găsită este tipică pentru faza Giuleşti (cum o numeşte Eugen Comşa) sau pentru etapa Boian II (după caracterizarea prof. D. Berciu).

Peste cele două bordeie, dintre care unul s-a păstrat numai pe o lungime de 1,80 m şi o lăţime de 1,60 m, iar altul pe o lungime de 5,45 m şi o lăţime de 3,75 m, a fost suprapusă o colibă. În interior au fost găsite materiale neolitice, fragmente ceramice din cultura Boian-Giuleşti şi oase de animale.

Continuitatea aşezărilor omeneşti în acel loc — atît cît se poate vorbi de continuitate în epoci care au dăinuit mii de ani — este atestată şi prin altă descoperire, aceea a unei gropi menajere din epoca bronzului.

Mai departe, trebuie să înscriem şi descoperirea întîmplătoare a unor obiecte din timpul stăpînirii romane pe aceste meleaguri.

Astfel, în lucrarea „Săpături arheologice în regiunea Bucureşti"[1] de Dinu V. Rosetti, ni se relatează : „În marginea Bucureştilor, în partea de nord-vest a oraşului, pe dreapta drumului care duce la satul Giuleşti, se găseşte un rînd de gropi, provenite din vechi exploatări de pămînt, servind la fabricarea cărămizilor.

În toamna precedentă (1934), în urma unei prăbuşiri, un lucrător a găsit în acest loc cîteva obiecte vechi (plăci de bronz, monezi cu inscripţii : Moesia superior şi inferior (Viminacium şi Tomis) care au fost dăruite Muzeului tehnic al uzinelor comunale, al cărui director era inginerul D. Leonida".

Placa de bronz, considerată de cercetătorul Dinu V. Rosetti ca fiind de provenienţă sarmată, poate fi mai de grabă prin prezenţa lupoaicei şi lucrătura fină cu ciocanul — de factură romană, deci putînd fi datată în primele secole ale erei noastre (I, II sau III).

Printre gropile cărămidăriei s-ar fi găsit de lucrători — fără a mai putea fi verificat — şi un mormînt de înhumaţie, cu un schelet culcat pe spate, vase de argilă etc.

Pe de altă parte, cercetătorul Valeriu Leahu, pornind în studiul său[2] de la unele concluzii trase de prof. Bucur Mitrea, în lucrarea „Problema populaţiei geto-dace în Muntenia în secolul IV e.n.[3], se alătură ipotezei că aşezările omeneşti de la Dămăroaia, Butimanu, Dudeşti, Chiajna[4], aparţin populaţiei autohtone, aflate pe aceste locuri în

---

[1] Dinu V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Snagov I şi morminte de incinerare în epoca de fier şi în epoca romană în regiunea Bucureşti,* (apărută în limba franceză), 1935.

[2] *Cercetări arheologice în Bucureşti — Săpăturile de la Giuleşti-Sîrbi,* M.I.B.

[3] *Studii şi referate privind istoria României.* Ed. Academiei.

[4] Sub acest nume sînt recunoscute urmele descoperite în săpăturile din jurul satului Giuleşti-Sîrbi, pendinte pe atunci de comuna Chiajna.

secolul al IV-lea, iar nu numai populațiilor migratoare gotice, cum s-a acreditat multă vreme în istoriografia noastră.

— Acest postulat își găsește fundamentarea și în studiul cercetătorilor Vlad Zirra și Margareta Tudor, asupra săpăturilor efectuate de ei la Crîngași, deci la circa 700 m vest sud-vest de așezarea Giulești Sîrbi [1].

Pe un platou relativ mic și plan, care reprezintă de fapt un martor din vechea terasă stîngă și cea mai înaltă a Dîmboviței, a fost găsită o așezare din secolul al IV-lea.

De asemenea, a fost descoperit și un cuptor cu reverberație, utilizat la arderea oalelor, cu caracteristicile generale ale cuptoarelor din secolul al IV-lea.

Toate acestea „atestă prezența unei populații ce se ocupa cu creșterea vitelor și cu păstoritul și care a continuat viața și a evoluat, în pofida vicisitudinilor momentane sau de lungă durată, după retragerea administrației și păturii suprapuse romane“ [2].

Nu putem decît să ne alăturăm concluziei că „pe aceste locuri au existat așezări numeroase, cu un caracter sedentar, bine conturat, bazate pe agricultură și creșterea vitelor, ca și alte așezări cu caracter seminomad, bazat îndeosebi pe creșterea vitelor și păstorit“ [3].

O altă etapă în înșiruirea veacurilor ne-o oferă descoperirea unei semibordei cu vatră deschisă, care poate fi datat în a doua jumătate a secolului al X-lea [4].

Olăria lucrată la roata de mînă, din pastă cu mult nisip și cu pietriș mărunt, atestă caracterul proto-românesc al culturii materiale din zona Giulești-Chiajna-Crîngași.

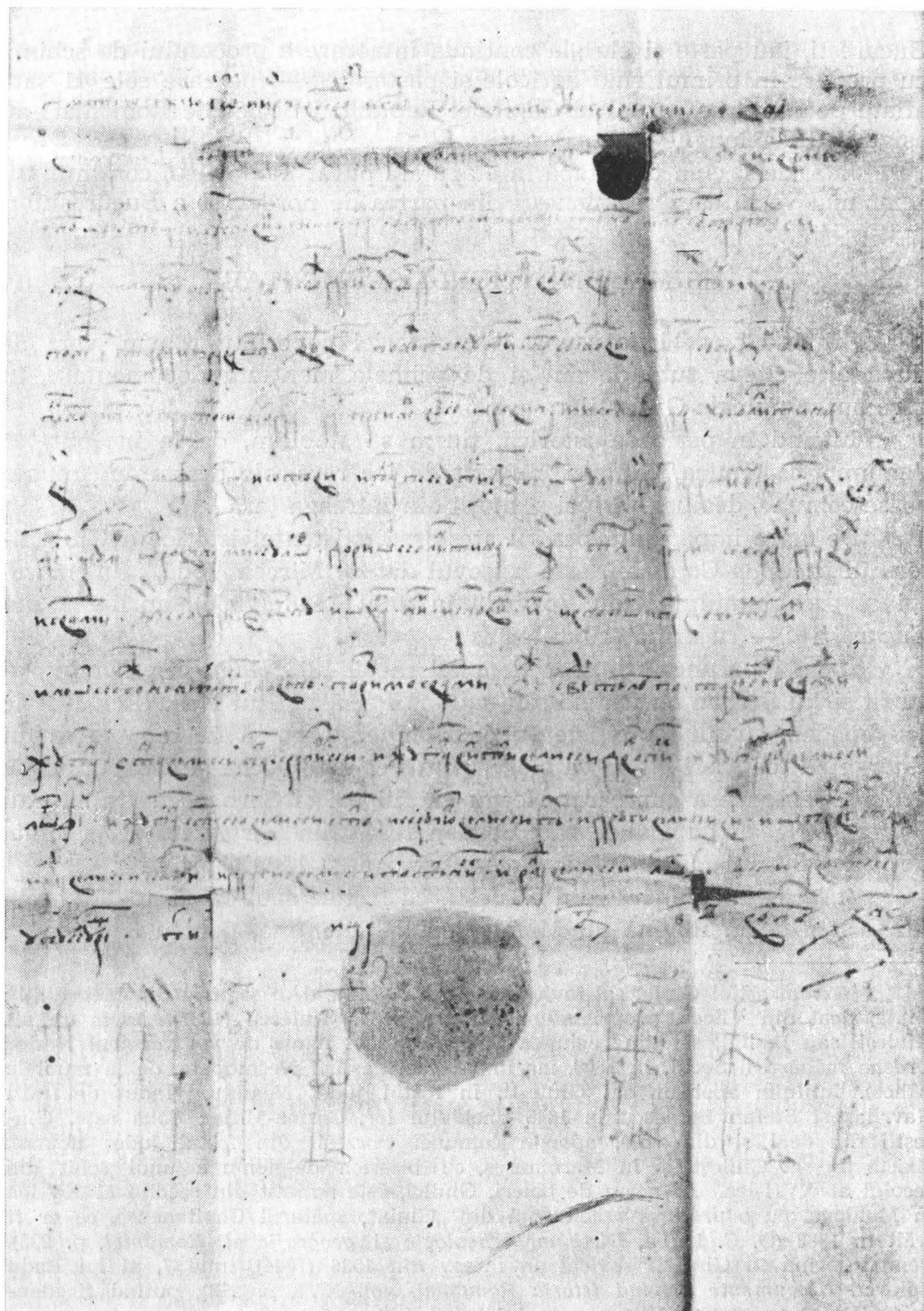
Se poate trage concluzia că această regiune, prin terasele ei înalte, cu boturile de deal, era anume destinată unei statornice locuiri omenești.

Resturi de locuințe din secolul al X-lea, au fost, de asemenea, semnalate de cercetătorul I. Panait în satul Giulești-Sîrbi, la capătul dinspre Chitila al străzii 1 Mai, pe un teren aflat în proprietatea lui Dumitru Ilie și a vecinilor săi.

În lucrarea „Șantierul arheologic Băneasa-Străulești [5] se remarcă în mod judicios că „Numeroasele monumente arheologice care împînzeau îndeosebi malurile celor două rîuri ce străbat capitala, — Dîmbovița și Colentina — au reprezentat un însemnat izvor de informare privind evoluția societății omenești din paleolitic și pînă în plină orînduire feudală“. Aceste concluzii sînt valabile și pentru satele Giulești-Sîrbi și Giulești-Țigănie, care, deși neînglobate multă vreme în raza orașului

---

[1] Vlad Zirra și Margareta Tudor, *Săpăturile din Crîngași*, p. 254.
[2] Ibidem, p. 255.
[3] Săpăturile din Crîngași, p. 256.
[4] Săpăturile din Giulești, p. 179.
[5] Studiul cu acest nume din *„Cercetări arheologice în București*, vol. III, de Margareta Constantiniu, Panait I. Panait și Ioana Cristache Panait, Buc. 1965, p. 75.

Hrisovul dat de Mircea Voevod în 1548, prima mărturie documentară despre existenţa ocinei Giuleştilor

București, iau parte și ele „la continua înviorare a procesului de schimb cu produse în primul rînd agricole și pastorale" — pe care cele 41 sate aflate pe teritoriul actual al Capitalei Republicii Socialiste România l-au asigurat de-a lungul veacurilor.

Iată, deci, cum din etapă în etapă s-a putut înoda firul continuității celor mai vechi așezări omenești din partea de nord-vest a Bucureștilor.

PRIMELE MENȚIUNI DOCUMENTARE

Sfîrșind cercetările asupra protoistoriei poporului român, vom da după alte cîteva sute de ani și de primele mențiuni documentare, în care apare numele Giuleștilor.

Intrînd în perioada istorică, ținem să stabilim, de la început, că denumiri ca Giulea, Giulești, nu sînt de loc rare, ele desemnînd numeroase comune, dealuri, pîrîuri și moșii din întreaga țară [1].

De mare importanță pentru atestarea existenței istorice a Giuleștilor din preajma Capitalei, este hrisovul dat de Mircea Vodă, „fiul marelui și prea bunului Radu Voevod" în anul 1548 (7056), aprilie 2 din București [2], — cu următorul cuprins :

„Se dă poruncă, slugilor domniei mele, lui Neagu din Pămîntești cu fii și lui Șerban cu fratele său, anume Pecnea și lui Neagul cu fratele său Bogdan, cu fiii lor cîți le va da Dumnezeu, ca să fie din partea lui Gherghina toată ori cît se va alege, pentrucă este veche și dreaptă ocină, dedină, pentrucă a cumpărat Neagu cu fiii săi și Șerban cu fratele său Poena și Neagu cu fratele său Bogdan toată din partea lui Gherghina, de la Rovina lui Micu pînă în Colentina, pentru 1500 aspri gata.

Și iarăși a cumpărat din Giulești, cu fratele său, ocină, toată partea lui Giulea de la Rovina lui Micul pînă la Colentina, pentru 330 aspri".

---

[1] Avem astfel Giula, sat în județul Ilfov ; Giula, deal și pîrîu din Mehedinți ; Giula, deal din Vîlcea, proprietate a serdarului N. Giulescu (1837). Avem un alt Giulești sau Rădiul, sat din regiunea Suceava (făcut danie de vel vornicul Nestor Ureche mănăstirii Secul, în 1596, iar în 1800, mănăstirii Xeratopam, de la muntele Athos). Întîlnim apoi un sat Giulești, în fostul județ Neamțu, vîndut de frații Gavrilaș și Ștefan Boldescu la 1646 unchiului lor, Cosma-Maja ; două sate, Giuleștii din deal și din vale, aparțin comunei Borzești din fostul județ Roman. Există un sat Giulești și în Maramureș, cu biserica de lemn a unui schit din secolul al XVII-lea. Un neam de boieri, Giulici, este amintit din secolul al XV-lea în Moldova, cu o pretinsă ascendență din „Giula", spătarul Capitanens", ce ar fi trăit în 1388 (O. C. Lecca, *Dicționar arheologic și geografic al României*, p. 233). Pentru „ocină în Giulești" există un hrisov din 1536 (7044), iulie 7, al lui Radu Voievod (*Documente privind istoria României*, vol. XVI, p. 213), putînd fi identificată cu o moșie din Vîlcea, actualul raion Olteţu.

[2] Muzeul municipal Buc., nr. 26864, orig. slav, pergam. pecetea aplicată căzută, cu o trad. rom.

Acest document identifică în mod neîndoios moşia vîndută cu Giuleştii din preajma Bucureştilor. Pe lîngă cumpărătorul Stroe din Giuleşti şi fratele său, există ca vînzător Giulea, ce trebuie pus chiar la originea numelui moşiei cuprinsă între „Rovina lui Micul şi rîul Colentina".

Documentul fundamentează ipoteza că numele moşiei Giuleşti se trage de la un boier Giulea, care şi-a vîndut partea sa unui alt membru al cinului, cumpărătorul arătîndu-şi ca loc de origine tot satul Giuleşti („Stroe din Giuleşti").

Prima atestare cartografică a aşezării Giuleşti, făcută în harta austriacă din anul 1790

Deci pe lîngă moşia Giuleşti este atestată şi existenţa satului cu acelaşi nume, în care trăia acest Stroe, desigur om cu avere, care a ţinut să-şi extindă dreptul de proprietate şi asupra moşiei ce dăduse numele satului.

Şi acum să analizăm împrejurările în care moşia Giuleşti a ajuns în stăpînirea mănăstirii Sărindar.

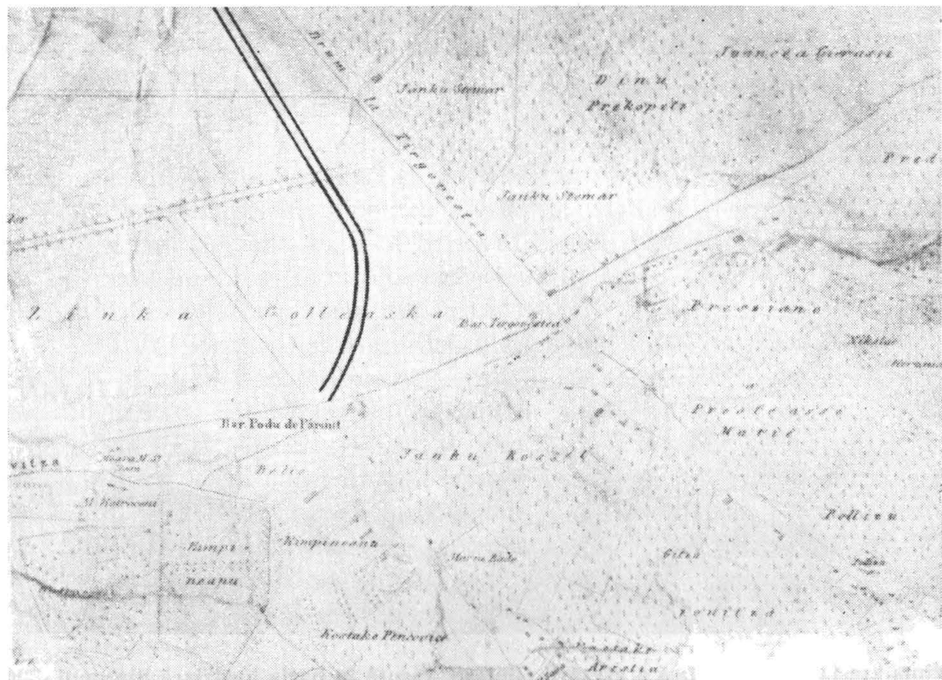
În lucrarea lui Ion Brezoianu vom găsi citat : „Dintr-o otărnicie a 12 boieri, se dovedeşte că mănăstirea Sărindar a existat din veacul al XVI-lea, fiindcă Mihai Voevod Bravu, care a domnit pe la sfîrşitul acestui secol, îi dăruieşte moşia Giuleşti [1].

[1] I. Brezoianu, *Mănăstirile zise închinate şi călugării străini,* Buc. 1861, tipografia Colegiului Sf. Sava.

Hotărnicia invocată de istoriograful Brezoianu își găsește o confirmare în hrisovul dat de Radu Mihnea în anul 1614, 27 noiembrie: „În zilele răposatului Mihai Voevod, el singur a împresurat această moșie, de o au luat pe seamă domnească“ [1].

Se știe că fostul Ban al Craiovei acumulase un mare număr de moșii, încă de pe vremea cînd era numai boier, din venitul cărora înălțase în anul 1592 mănăstirea din București, ce-i va purta numele.

Hrisovul din 1548, de întărire a cumpărăturii, ca și „împresurarea“ de către Mihai Vodă a moșiei Giulești, spre a o face apoi danie mănăstirii Sărindar, denotă că o asemenea așezare domnească făcea parte din

Zona în care este cuprins cartierul Giulești spre capătul Podului de Pămînt înfățișată în planul Borroczin din anul 1852. Liniile marcate înfățișează viitorul traseu al căii Giulești

numărul celor 3220 așezări din Țara Românească, apărute între anii 1325—1625, așa cum a stabilit studiul cercetătorului I. Donat [2]. De remarcat este că această așezare, atestată și documentar în actul lui Stroe din Giulești, rămîne printre satele care n-au dispărut în decursul veacurilor, deci printre cele 2045 așezări ce s-au perpetuat, fără a-și schimba numele, pînă în zilele noastre.

---

[1] G. M. Ionescu, *Istoria Cotrocenilor, Lupeștilor și Grozăveștilor*, 1902, p. 5.

[2] *Așezările omenești din Țara Românească în secolele XIV—XVI*, în revista „Studii“, anul IX, 1956.

Iară dacă numele satului Giulești nu apare în harta pe care învățatul stolnic Constantin Cantacuzino a tipărit-o la Padova în 1718, această nu poate constitui o dovadă negativă, deoarece s-a confirmat că numărul de 526 sate ce-l cuprinde nu reprezintă decît o fracțiune din numărul total al satelor existente la 1700 în Muntenia.

Harta n-a redat nici toate așezările boerești, ci numai pe cele de frunte, aparținînd marilor dregători sau familiilor cu un trecut deosebit [1].

O altă mențiune despre existența Giuleștilor o vom găsi în secolul al XVIII-lea, în cronica Ghiculeștilor (1695—1754) tradusă și comentată de D. Russo) [2]. Ea proiectează o nouă fășie de lumină asupra așezării Giulești.

Prezentînd domnia lui Matei Ghica Voievod, cronicarul său apologet pomenește și de realizarea de la „Satul Giuleștilor [3].

Amintind că „neuitatul părinte al domnitorului clădise un foișor frumos, cu o minunată fîntînă, lîngă care adusese cu mare cheltuială și o parte din gîrla Dîmboviței", cronicarul fixează acest loc în satul Giulești, moșia sfintei mănăstiri Sărindar, la o depărtare de două ceasuri din București".

Deci, pe lîngă încîntarea produsă asupra domnitorului și cronicarului său de frumusețea acestor locuri, ni se confirmă și celălalt fapt istoric :

De la 1548, de cînd moșia Giulești devenise proprietatea lui Stroe, pînă la 1752—1753, cînd Matei Ghica va fi înălțat foișorul său, alături de cel al tatălui său, satul Giulești intrase în proprietatea mănăstirii Sărindar din București.

Această nouă schimbare de posesie a determinat ca satul Giulești-Țigănie să ia și numele de Giulești-Sărindar.

În acest sat va fi zidit și primul lăcaș religios, care ne este fixat în timp de inscripția găsită : „15 noiembrie 1768, Radu și Gheorghe Zugrav și D. R. Ioan". Acesta este, probabil, primul pomelnic al meșterilor care împodobiseră biserica, devenită metoh al mănăstirii Sărindar și care mai este amintit și într-un act din 13 iulie 1797.

Astăzi locașul nu mai poartă zugrăveala originală a lui Radu și Gheorghe, fiind obiectul mai multor reparații și restaurații.

O altă mărturie o găsim sub domnia lui Ipsilanti : Giuleștii vor deveni unul din locurile de unde Cetatea de scaun se alimentează cu apă potabilă, „adusă pe țurloae", la Curtea Domnească, la casele marilor boieri, ca și la hanurile în tîrgul ce atrăgea numeroși negustori, dar și mai numeroși cumpărători din întreaga cîmpie a Dunării.

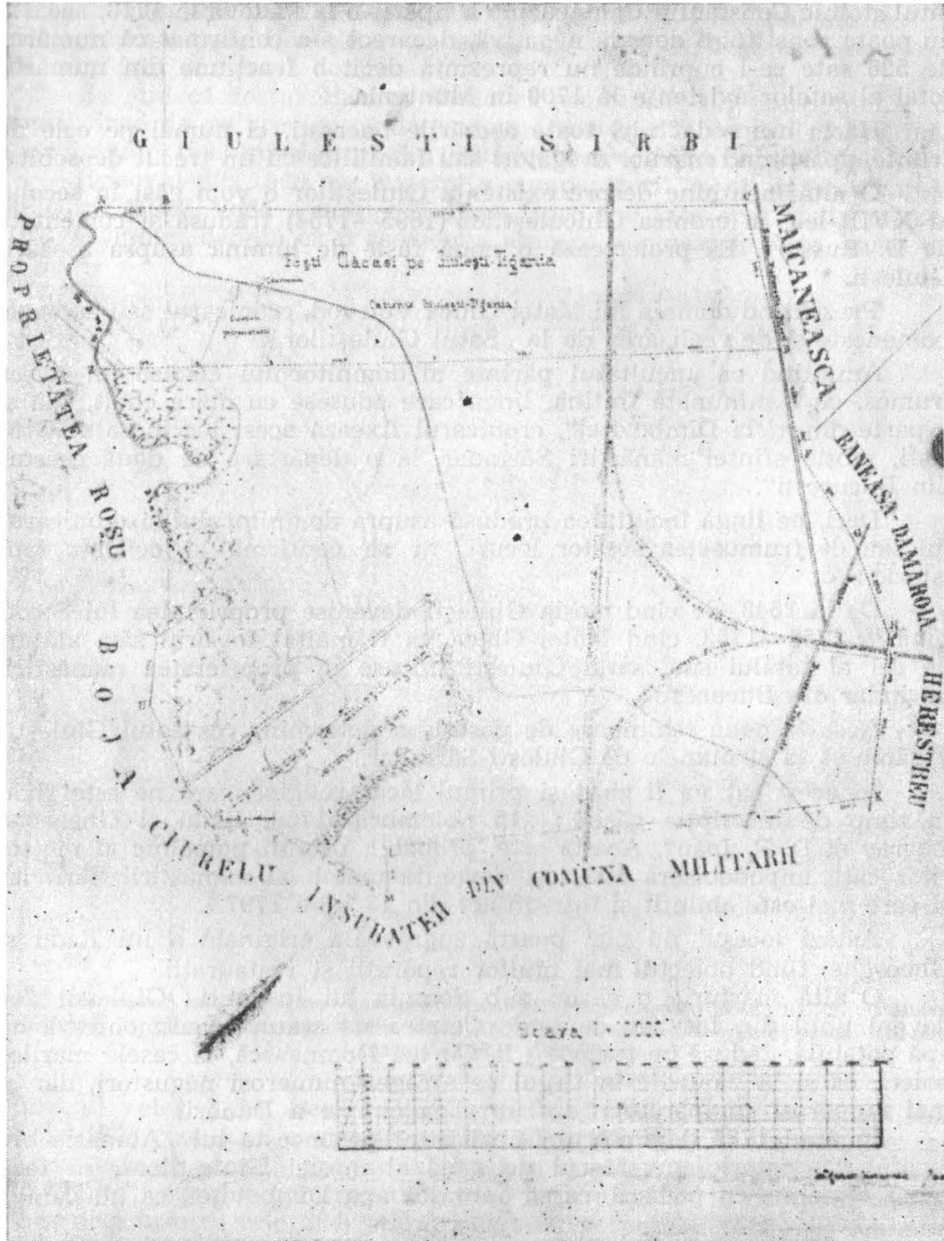
În anul 1785 domnitorul Mihai Suțu poruncește lui „Atanasie biv logofăt za visterie, purtătorul de grijă al moșiei Giuleștilor", să facă zăgaz temeinic cu podișcă, ca să oprească apa Dîmboviței, ca nu cumva

---

[1] C. C. Giurescu : *„Harta stolnicului Constantin Cantacuzino*, publicată în Revista istorică română, MCM XVIII, vol. XII, fișa I, București 1943, p. 15—16.

[2] Buletinul Comisiei istorice a României, publ. de I. Bogdan, vol. II, Buc., 1916, p. 3—85.

[3] Idem, p. 81.

Un plan în care sînt indicate porţiunile de pămînt date foştilor clăcaşi din Giuleşti-Ţigănia şi Crîngaşi

cînd va deveni apa mare, curgînd din heleşteu să se rumpă zăgazul lui şi să se întîmple vreo înnecătură mahalalelor din Bucureşti şi moşiei domneşti pagubă“ [1].

Existenţa heleşteului domnesc ne este atestată cartografic, în prima hartă mai amănunţită pe care o întocmesc specialiştii din armata austriacă în anul 1790 [2].

Pe această hartă vom întîlni între cursurile Dîmboviţei şi Colentinei, aşezarea destul de importantă „Deschulesty“ formată din două aglomeraţii de locuinţe. La nord, uşor haşurat, apare heleşteul, pe malul căruia se ridică total izolată de alte aşezări omeneşti, biserica, ctitorie a domnitorului Ipsilanti. După ruinele rămase încă în picioare, se poate deduce că această ctitorie situată pe o poziţie dominantă, era bine proporţionată şi de dimensiuni impunătoare.

O nouă menţiune despre moşia Giuleşti găsim şi în anul 1798, iulie. (cp. ms. 140. f. 35 v).

Este anaforaua dată de Vodă Constantin Hangerli prin care unul din robii de pe moşia mănăstirii Sărindar, satul Giuleşti, să fie slobod cu condiţia ca în locul lui „să fie cumpărat un alt ţigan mănăstirii“.

Aceasta pentru ca robul se căsătorise, într-ascuns, cu fica unui „rumîn Ion Turcu“, curelar de pe moşia mănăstirii Sărindar.

Suplica mănăstirii Sărindar subliniază că ţiganul fusese copil de casă la egumenul Neofit, care îl învăţase „carte grecească“, fiind curat la cap şi la haine“.

TURNUL LUI DINICU GOLESCU

În vecinătatea moşiei Giuleşti a mănăstirii Sărindar se află moşia Grozăveşti, împărţită între mănăstirile Sf. Sava, Mihai Vodă, Sf. Ion şi Sf. Ecaterina. La 1814, ianuarie 1, se defalcă 250 pogoane din moşia Grozăveşti, pentru a fi date, ca urmare a unui schimb, agăi Dinicu Golescu. Acesta va construi aici casă mare cu turn, în care Tudor Vladimirescu va pune „la popreală“, în 1821, pe boierii care ceruseră Înaltei Porţi intervenţia armată pentru înăbuşirea răscoalei“ [3].

ÎNCĂLCĂRI DE MOŞII, PROCESE ŞI HOTĂRNICII

Între egumenii mănăstirilor Sărindar şi Sf. Ioan vor începe, însă, numeroase conflicte pentru încălcarea hotarelor moşiilor ce aparţineau celor două lăcaşuri.

Astfel, în anul 1835, Eroteiu, arhimandritul mănăstirii Sf. Ioan adresează judecătoriei Ilfov o jalbă prin care se plînge: „În trecutul leat 834 Sfinţia Sa părintele Chiril Sărindăreanul, întinzîndu-se peste

---

[1] V. A. Ureche, *Istoria românilor*, tom. I. p. 620, nota.

[2] Hartă din 180 planşe „Theil der grossen Walachey“, planşa 72.

[3] Ioana Cristache Panait, *Oraşul Bucureşti şi răscoala poorului din 1821*, p. 35.

așa stăpînire au intrat în mai sus numita moșie Roșu, tăind și o parte din pădure ce se află pe dînsa".

„Mai acum de sînt cîteva zile m-am pomenit că ducîndu-se Sf. Sa acolo împreună cu un inginer au început să ridice movile călcînd capetele moșiei Mănăstirii Sf. Ioan".

Fosta fabrică de cărămidă „N. Dumitrescu"

Între 24 mai 1835 și 3 iunie același an, au loc schimbări de adrese între „Politiceasca judecătorie a Ilfovului și Marea Logofeție a bisericeștilor pricini, pentru trimiterea vechililor mănăstirilor, care să asiste la operațiunea de nouă hotărnicie făcută de dumnealui Alecu Palladi", dar impricinații nu dau nicio urmare acestor invitații.

Din adresele de mai sus reiese că moșiile erau astfel repartizate :

Mănăstirea Cotroceni cu moșia Herăstrău ;

Mănăstirea Mihai Vodă cu moșia Ciurel ;

Mănăstirea Sf. Ecaterina cu moșia Boja ;

Mănăstirea Sf. Ion cu moșia Roșu.

Iată deci că „pricinile bisericești" n-au putut fi stinse deoarece egumenii mănăstirilor închinate își încălcau reciproc sau rășluiau, în folos propriu, din pămîntul moșiilor ce le fuseseră dăruite. Procese de

hotărnicie au loc în 1839 şi între mănăstirile Sărindar şi Mihai Vodă, prima deţinînd moşia Giuleştilor, a doua o parte din moşia Grozăveştilor [1].

La 20 iunie, acelaşi an, judecătoria Ilfov dă o altă hotărîre asupra întinderii moşiilor învecinate Giuleşti şi Ciurel (aceasta făcea parte din moşia Grozăveşti).

Dar noua hotărnicie este răsturnată de egumenii mănăstirilor Sărindar şi Mihai Vodă, care se adresează judecătoriei Ilfov, la 5 august 1840. „Pricina“ era pendinte şi în faţa Divanului, la 26 iunie 1844, care judecînd-o, hotăreşte să revină la vechea hotărnicie din aprilie 1820, de sub domnia lui Alexandru Suţu.

Interesant este că în valoroasele hărţi ruseşti, descoperite de geograful G. Vîlsan la Berlin, datate 1835 şi 1853 — sînt trecute în judeţul Ilfov trei sate cu numele Giuleşti : Giuleştii din deal — cu 52 gospodării, Giuleştii din vale — cu 24 gospodării şi Giuleştii Domneşti, avînd în paranteză şi denumirea Rudeni — cu 71 case [2]. Este de presupus că de pe urma deselor hotărnicii, domnitorii care erau solicitaţi să pună rînduială între moşiile mănăstirilor, îşi vor fi făcut singuri danie o porţiune de pămînt — Giuleştii Domneşti — pe care au adus muncitori rudari (cărămidari) ce-au dat numele lor noii aşezări, Rudeni.

Un plan al moşiei Giuleşti va fi întocmit, în 1845, de către Iancu Isăcescu, dar el n-a ajuns pînă la noi.

În anul 1849 vom întîlni ca arendaş al moşiei Giuleşti pe un anume Zaharia Zahariu.

Abia la 1854, ianuarie 20, se dă o hotărîre definitivă asupra celor două moşii.

Din aceşti ani avem şi ridicarea topografică a maiorului Borroczyn, în care, pe locul fostei moşii Grozăveşti, dată lui Dinicu Golescu, apare un mare poligon, avînd ca proprietară pe „Zinka Golleaska“ (fragment hartă pag. 140). Prin mijlocul acestui poligon, în prelungirea „Podului de Pămînt“ este trasat un drum perfect aliniat, care cade perpendicular pe o alee mărginită de arbori, făcînd legătura între „Drumul Tîrgoviştei“ şi rîul Dîmboviţa. Acel drum poate fi considerat drept începutul viitoarei şosele a Giuleştilor.

CIMITIRUL CALVIN

Dincolo de această proprietate, care stă la baza cartierelor Regie şi Grand, se află moşia Giuleştilor, din care „Logofeţia trabilor bisericeşti şi instrucţiei publice din Principatul Ţării Româneşti“, cere în 1851 (luna mai) „Cinstitei Epitropii a Religiei Calvinilor“ să „binevoiască a pune de iznoavă în lucrare înfiinţarea cimitirului“. Această dispoziţie era dată „potrivit cu duhul legiuirii în anul 1831 (Regulamentul organic),

---

[1] Dosar privitor la hotărnicia moşiei Giuleşti a mănăstirii Sărindar, cu moşia Grozăveşti a mănăstirii Mihai Vodă, Arh. 33.

[2] C. C. Giurescu, ***Principatele Române la începutul secolului XIX*** (Constatări istorice, geografice, economice şi statistice pe temeiul hărţii ruse din 1835, Buc., 1957, p. 44.

care luase măsura de a se desființa cimitirele de pe lîngă bisericile și mănăstirile din raza Bucureștilor și a le muta „afară din oraș“.

În acel timp se destinase pentru cultul ortodox un loc „dincolo de bariera Tîrgoviștei“ și în dreapta drumului ce merge la satul Giulești din Ilfov (actualul cimitir Sf. Vineri din Calea Griviței).

Pentru protestanți, era rezervat un alt loc apropiat de cimitirul calvin, ambele în suprafață de cîte 15 pogoane.

O nouă hartă, întocmită de pictorul Sathmary la 1864, ne redă stadiul atins în acea vreme de așezările omenești dintre cele două cursuri de apă. Se vede clar că aglomerarea de sate nu depășește o anumită linie, marcînd lunca Dîmboviței, cu așezările care încep de la Ciurel și

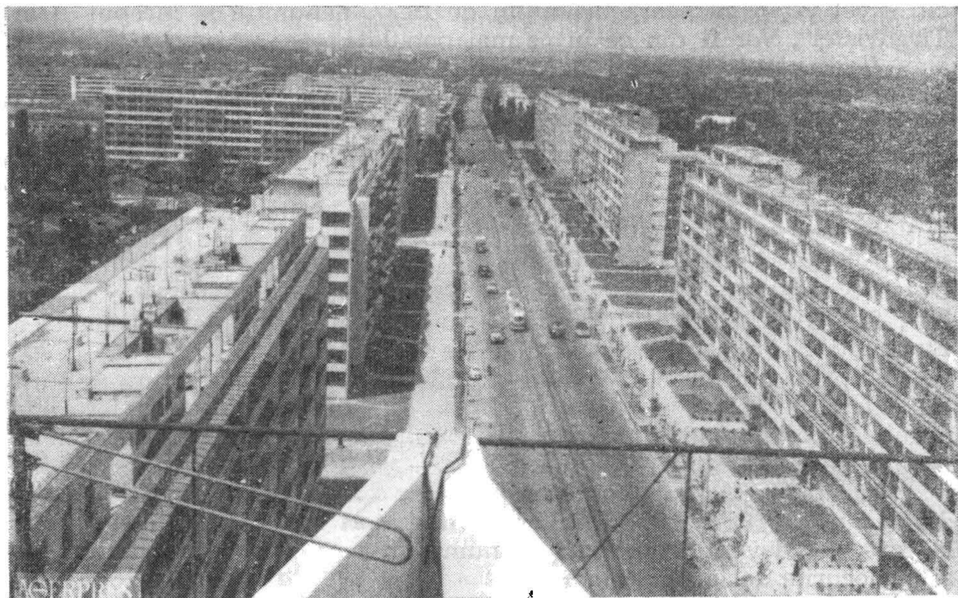
Calea Giulești, în dreptul str. Varnița înainte de lucrările de reconstrucție și sistematizare (1959)

se continuă de-a lungul rîului, cu : Bozia (Boja de astăzi), Roșia (Roșu), Dudu, Chiajna, Cătane, Dragomireștii din Deal și din Vale, iar pe terasa inferioară : Rudeni, Giulești-Sîrbi și Giulești-Țigănie, pentru a sfîrși circuitul cu satul Crîngași. Dincolo, înșiruite de-a lungul rîului Colentina, se află satele : Clinceanca, Chitila, Zalhana, urmate mai departe de Țurloaia sau Măicănești (unde s-au făcut recent săpăturile arheologice), Băneasa, Floreasca, Ferăstrău (Herăstrăul de azi) și Colentina, printre care era trasată „linia proiectată de drumul feratu la Brașov“, din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Față de raza orașului ce se oprea pe

atunci la mănăstirea Cotroceni, cele două sate de pe moşia Giuleşti erau relativ, îndepărtate.

Pentru a realiza împroprietărirea ţăranilor şi secularizarea moşiilor foste ale „mănăstirilor închinate“, decretate la 2 august 1864 de către Alexandru Cuza, documentele ne spun că pe moşiile Giuleşti-Sîrbi şi Giuleşti-Ţigănie li s-au rezervat foştilor clăcaşi numai o parte din suprafeţele preluate de stat.

Un plan ridicat mai tîrizu (în anul 1885), va avea indicate aceste porţiuni de pămînt date foştilor clăcaşi pe moşia Giuleşti-Ţigănie, în partea de nord, cît şi în „cătuna Crîngaşi“, dinspre sud-vest.

Noua înfăţişare a Şos. Giuleşti

Între anii 1864—1885, adică atît timp cît moşia Giuleşti-Ţigănie a aparţinut statului, vor începe vechile răfueli, de astă dată între arendaşii şi „confiniştii“ acestor moşii, ce nu încetau să încalce hotarele vecinilor.

Un dosar voluminos (nr. 55426/912), aflat la fostul Minister al agriculturii, industriei, comerciului şi domeniilor — biroul hotărniciilor, aminteşte iar de „încălcatu moşiei Giuleşti“.

Astfel, arendaşul Stamatescu, care preluase de la stat această moşie după secularizare, se adresează, în luna mai 1867, cu o plîngere, „d-lui ministru de finanţe“.

La aceasta, avocatul public de Ilfov, M. Sachelariu, va răspunde după un an, la 19 iunie 1868.

Nu există la dosar şi felul cum au fost rezolvate aceste plîngeri, dar, începînd din anul 1873 şi pînă în 1875, avem o serie de rapoarte ale „confinistului" Nicolae Pîrvu, care va aduce la cunoştinţă administraţiei domeniilor statului, atît fazele de linişte şi de „nebîntuire a hotarelor", cît şi cele în care ele erau „atacate cu brazdele plugului", de către locuitorii cătunei Crîngaşi.

NOI CARTIERE

Desigur că odată cu construirea liniei ferate Bucureşti-Tîrgovişte, apoi a celei ce lega Capitala cu oraşul Ploieşti, atît cartierul Belvedere, cît şi cel vecin cu „gara drumului de fier", denumită la început „Gara Tîrgoviştei", vor fi din ce în ce mai populate.

La capătul „Podului de pămînt" (Calea Plevnei de azi), via lui C. Aristia va fi împărţită în loturi, luînd fiinţă, mai tîrziu cartierul Witting (după farmacistul Teofil Witting) [1].

„Cîmpul lui Roset", de lîngă bariera Belvedere, va fi şi el răscumpărat din embatic, pentru a fi parcelat, dînd naştere altui cartier nou, lîngă Gara de Nord, cu străzile Elizeu, Belizarie şi fabrica de bere Luther, astăzi „Griviţa". Vechiul loc Belvedere al lui Dinicu Golescu, va fi vîndut de fiii săi, revoluţionarii de la 1848 şi luptătorii pentru Unire, Nicolae, Ştefan, Alexandru şi Radu Golescu, nepoatei lor de soră Zoe, fiica Anei Racoviţă, căsătorită cu secretarul consulatului englez la Bucureşti, Effingham Grant, fratele Mariei Rosetti [2].

O parte din terenul vîndut statului va deveni Manufactura de tutun Belvedere, iar restul va sta, prin parcelare, la baza celuilalt cartier, renumitul „Grant", cu străzile ce au purtat numele unor membrii ai aceleiaşi familii : Zoe, Constantin, Eduard ş. a. [3].

Urmînd acelaşi proces de „ieşire din embatic", înlesnit prin legea din 11 iulie 1866, numeroşi muncitori, lucrători la calea ferată şi slujbaşi la gară, vor deveni proprietari nu numai în acest nou cartier Grant, dar şi pe locurile de la Giuleşti.

Dar la tradiţionala formă de stăpînire a pămîntului prin embatic care stă la întemeierea celor mai multe sate şi tîrguri pe moşiile domneşti, boiereşti şi mănăstireşti s-a adăugat, pentru înfiinţarea noului cartier Giuleşti, şi acţiunea de împroprietărire a foştilor luptători din războiul pentru independenţă din 1877—1878. Printre cei cunoscuţi erau : Vasile Dumitru Ţăranu (zis Dorobanţu), Marin Radu Oiţă, Nicolae Şerban, Nae Ţone etc. Fiecare, primind cîte 10 pogoane, a luat hotărîrea de a le parcela fie spre a le da de zestre, ca acel Vasile Dumitru Ţăranu, al cărui ginere Vasile Spiroiu, va da numele străzii — actuala stradă Flămînda — sau spre a le vinde, ca Marin Radu Oiţă şi Nicolae Şerban, care au avut pînă tîrziu străzi cu numele lor (Str. Marin Oiţă — actuala

---

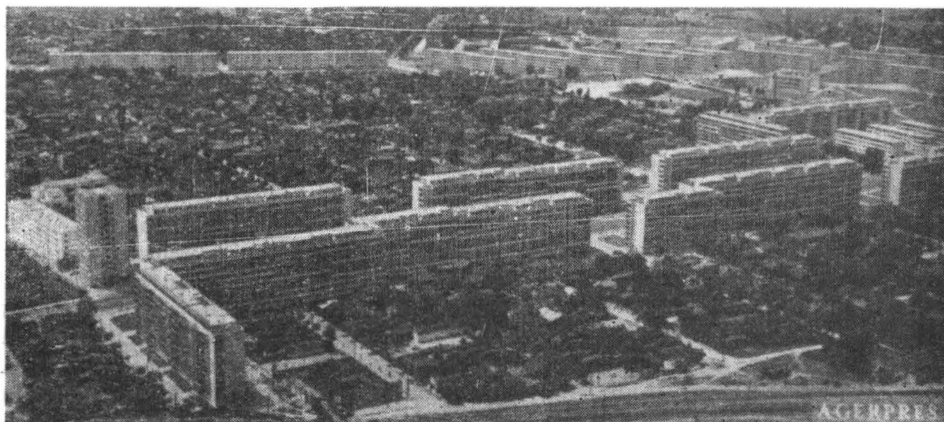
[1] Mihai Fănescu, „*Arhiva Societăţii de credit funciar urban din Bucureşti*, în Revista Arhivelor, An III, Nr. 2, 1960, p. 113.

[2] Mihail Fănescu, *op. cit.*, p. 114.

[3] *Ibidem*, p. 115.

Măgura Odobeştilor, str. Nicolae Şerban, str. Maria Şerban). Mulţi dintre noii locuitori ai cartierului Giuleşti, profitînd de faptul că în jur erau încă întinse locuri de păşunat, vor creşte vite, alimentînd cu lapte piaţa apropiată a Bucureştilor, unde se duceau zilnic cu mica lor trăsurică pe două roate. Caii erau folosiţi nu numai la muncile agricole, dar şi la cărăuşie. Aşa va face şi un alt voluntar din războiul de neatîrnare, N. Dumitrescu, care, achiziţionînd cîteva pogoane de loc, va creşte mai multe vaci, de unde îi va veni şi porecla „Lăptaru".

În „Groapa lăptarului", proprietarul ei îşi va înjgheba şi „fabrica de cărămidă", cu materia primă luată din aceste terenuri lutoase şi nisipoase, ce se întind de-a lungul întregii terase a Dîmboviţei, pînă la biserica în ruine al lui Ipsilanti.

Vedere din clicopter a noului cartier Giuleşti

În lunca aceluiaşi rîu, locuitorii din Giuleşti, pe lîngă grădinărie şi agricultură, mai făceau şi culturi de mături, ca nutreţ pentru vite, dar şi pentru mica industrie casnică, în care toţi membrii familiei împleteau atît de utilele obiecte de curăţire a gospodăriei, spre a le vinde în pieţele capitalei.

Partea de moşie, rămasă încă liberă după împroprietărirea clăcaşilor din 1864 şi a luptătorilor pentru independenţă din 1877—1878, va fi vîndută de către stat lui Alexandru Costescu.

În mai 1885, tribunalul Ilfov dă autorizaţie acestuia de a face hotărnicia moşiei Giuleşti-Ţigănie. Harta întocmită de inginerul hotarnic I. M. Romniceanu, în anul 1888 şi aflată în posesia Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti, ne dă imaginea completă a moşiei Giuleşti la sfîrşitul veacului al XIX-lea.

* * *

Moşia Giuleşti-Ţigănie va lua de aici înainte denumirea de Costeasca, după numele noului ei proprietar, întinzîndu-se de ambele părţi ale liniei ferate Bucureşti—Ploieşti, pînă în calea Griviţei şi noul cartier mărginaş Bucureştii Noi.

O primă parcelare va sistematiza noul cartier, trasîndu-se străzi drepte, în porţiunea cuprinsă între calea ferată şi şoseaua Giuleşti, precum şi în stînga şoselei, pînă în lunca Dîmboviţei.

HĂRŢI — SISTEMATIZĂRI — ARONDĂRI

Harta Bucureştilor, întocmită în anul 1890, de Statul Major, oprindu-se la limitele administrative de pe atunci ale capitalei, nu includea noul cartier, aflat în afara razei oraşului.

Doar „Dicţionarul geografic al României" din anul 1900 precizează existenţa celor două sate: Giuleşti-Ţigănie şi Giuleşti-Sîrbi, arătînd că primul făcea parte din comuna rurală Roşu, din plasa Snagov şi era aşezat pe malul stîng al văii Bonga, care se varsă în Dîmboviţa. Giuleştii-Ţigănie aveau 193 locuitori şi o suprafaţă de 524 ha, dintre care Al. Costescu poseda 383 ha, restul fiind al locuitorilor împroprietăriţi. Existau 111 capete de vite mari şi 69 vite mici.

Giuleşti-Sîrbi făcea parte din comuna rurală Chiajna, avînd o suprafaţă de 895 ha, din care 605 ha erau proprietatea Elenei Izvoreanu. Locuitorii — în număr de 627 — stăpîneau în schimb numai 290 ha. Abia în anul 1912, printr-o nouă arondare, cele două sate, împreună cu Fundul Crîngaşi aparţin comunei Roşu. Planul oraşului Bucureşti din 1914, oprindu-se la podul Grant, nu cuprinde teritoriul noii comune. În 1920, hotarul capitalei este extins pînă la cimitirul calvin (actuala str. 9 Mai).

Totuşi, dintr-un anuar tipărit în timpul ocupaţiei germane (1918), la Jaques, Roth, Verlag, cunoaştem numele proprietarilor de pe şoseaua Giuleşti (circ. 9, inspecţia II) [1]:

Şoseaua Giuleşti (Nr. circ. Bezirk, 9 Inspect. II) 1. Propr. Mitarcă Andrei [1] bis. Simion Popescu; 2. bis: Eva Tiri; 3. Puşcaru Gh. From. N. Păunescu; 4. Alexe Ganea; 5. Alex. Genea; 6. Barbu Dumitrescu; 8. Mitu Stanciu; 9. Vilma Tiri; 15. Niţă Ecaterina; 17. Coman Gheorghe; 19. Florea Gheorghe; 21. Maronate D. Florica; 23. Nicolae Ioan; 25. Nicolae Dimitrie; 31. Rădulescu Ioan.

* * *

Legea pentru organizarea administraţiei comunale a oraşului Bucureşti, din 7 februarie 1926, va îngloba vechea comună Costeasca în raza oraşului, sub numele de comuna „Principele Carol".

În anul 1929, comuna va primi numele „Regelui Mihai", devenind suburbană a Bucureştilor, prin legea din 11 septembrie, acelaşi an.

---

[1] *Anuarul Bucureştilor din 1918*, p. 163.

După un an, în 1930, comuna își va schimba numele în „Marele Voievod Mihai“.

Anuarul din 1936 arată că această comună avea o suprafață de 1.561.000 m.p.

O nouă lege pentru organizarea Municipiului București din 4 martie 1939, atribuie comunei „Voievodul Mihai“ următoarele sate : Crîngași, Giulești-Țigănie (celălalt Sîrbi, aparținînd comunei Chiajna) Chitila-Triaj și Costeasca, pînă la marginea de vest a căii ferate Chitila-Gara de Nord, inclusiv terenul C.F.R. O parte din vechiul sat Costeasca, de dincolo de linia ferată, era înglobată în comuna suburbană Grivița.

„Drumul care ducea la Giulești“ se va numi acum șoseaua Giulești, cu porțiunea de lîngă podul Basarab, numită într-un timp și str. Grand.

În anul 1911, după mărturiile localnicilor, șoseaua a fost pietruită cu contribuția cetățenilor și a industriașilor, pînă la fabrica de cărămidă „N. Dumitrescu“.

Între anii 1934—1935, pentru deservirea Institutului de seruri și vaccinuri Dr. Pasteur, șoseaua va fi pietruită pînă la acest institut. Deși fără vreun debușeu important spre alte centre din țară, șoseaua Giulești a constituit totuși un punct de atracție atît pentru cei ce voiau să-și înalțe un cămin modest, cît și pentru bogătașii cu disponibilități bănești, care urmau a fi investite în industrii.

S-au înființat pe terenuri cumpărate de la urmașii lui Al. Costescu, numeroase fabrici : de textile „Oltenia“, de cărămidă Opller, fabrica de tîmplărie Dressler, fabrica de oțet, fabrica de tăiat tablă, fabrica de geamuri etc.

Între anii 1935—1936 a fost introdus iluminatul electric atît pentru locuințe, cît și pentru străzi, dar mai ales pentru noile industrii create. Cartierul nu era deservit pînă în 1943 decît cu 2 linii de autobuse (nr. 10 și 40). În același an a fost adus și tramvaiul (11) care circula pe o singură linie.

Acesta este procesul evolutiv al cartierului Giulești pînă în anul 1944, an care marchează o nouă dată istorică între două epoci și un început de viață, fundamental deosebită de trecut.

O dată cu transformările venite după Eliberare și cartierul Giulești — în care locuiau numeroși luptători de frunte ai clasei muncitoare — a cunoscut o nouă fază de înflorire și de modernizare.

Fostul drumeag de țară, numit apoi șoseaua Giulești, a devenit astăzi un larg și impozant bulevard, trasat între două rînduri de blocuri mărețe, cu siluete dintre cele mai moderne.

De la fosta barieră Basarab (Orhideelor) se înșiră de o parte și de alta a șoselei Giulești, precum și mai spre interior, un mare număr de întreprinderi, instituții social-economice, sportive și culturale, care au transformat cele trei cartiere faimoase altădată — Regie, Grant și Giulești, — în tot atîtea zone generatoare de bunăstare și de viață nouă pentru actualii lor locuitori.

Fabrica de țigarete — care a dat numele cartierului Regie, — cunoscutul Spital de femei Giulești — sînt primele întreprinderi și insti-

tuții ce deschid noul bulevard — pe care, pe o distanță de 3 km se înșiră nu numai la „față“, dar și în adîncime, nu mai puțin de 8 școli: licee, școli profesionale și elementare. Teatrul muncitoresc C.F.R., clubul și stadionul Rapid, policlinici, zeci de blocuri de cea mai modernă factură, un cinematograf cu 500 locuri, un mare complex alimentar, bibliotecă și cămin cultural, întreprinderi de: ascensoare mobilă, sticlă, ateliere de reparat vagoane și autobuze, C.E.C., Oficiu P.T.T., urmate de marele „Institut Pasteur“, de seruri și vaccinuri, a cărui faimă a trecut de mult hotarele țării.

Prin dezvoltarea permanentă pe care toate aceste instituții de cultură și știință, ca și întreprinderi productive o primesc din îndemnul partidului, întregul cartier Giulești are un nou puls de viață, ce reflectă marile realizări și revoluționarele prefaceri ale erei socialiste pe care o parcurgem.